

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
האגף לתכנון ולפיתוח
תכניות לימודים

מינהלת מל"מ
המרכז הישראלי
לחינוך מדעי וטכנולוגי
ע"ש עמוס דה שליט

הטכניון –
מכון טכנולוגי לישראל
המחלקה להוראת
הטכנולוגיה והמדעים

חושבים מוט"ב: פעילויות להקניית מיומנויות חשיבה

הקניית מיומנות של הערכת אמינות מידע

שם משימה:

הערכת אמינות מידע

מיומנות:

מבניות:

רעיונות מדעיים:

כתיבה

תובל ברנדון
ד"ר רקפת דנאי
מיכל שוורצון

ייעוץ פדגוגי

ד"ר יעל שהרבני
רונית פרץ

ראש הפרויקט

פרופ' טלי טל

עריכה לשונית

אבשלום גינוסר

תודות לד"ר רוני לב, מיכל בן אליהו, הילית אורן וטובה גולן אשר תרמו לכתיבת הגירסאות הראשונות של הפעילות

© כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

הקניית מיומנות של הערכת אמינות מידע

תוכן עניינים

מבוא

רציונל – הצורך בהערכת אמינות מידע

הקנייה

האם המידע אמין?

כלים להערכה של אמינות מידע

ציטוט או שימוש במידע שמופיע במקור אחר

הערכה של אמינות מידע:

"כרטיס ביקור"

מחווה להערכת אמינות מקור מידע

סיכום הערכת האמינות

תרגול

"למי להאמין"

סיכום

רפלקציה

לקראת סוף הדרך (רשות)

דף מלווה לבדיקת התקדמות בהערכת אמינות מקור מידע

בחן את עצמך – האם התקדמתי בהערכת אמינות מקור מידע?

סכמו לעצמכם

מבוא

רציונל – הצורך בהערכת אמינות מקור מידע:

רבות מההחלטות שעלינו לקבל בחיים תלויות במידע על האפשרויות העומדות בפנינו ועל היתרונות והחסרונות של כל אחת מאפשרויות אלה. למשל, האם לבצע פעולה רפואית מסוימת (ניתוח? אולי טיפול תרופתי חדשני?) איזה מסלול לימודים לבחור? היכן לערוך אירוע חשוב? במי לבחור לממשלה או לרשויות המקומיות? האם לתמוך בקבוצות מחאה שונות?

כמות המידע שעומדת לרשותנו היום גדולה וממשיכה לגדול בקצב מסחרר. המידע זמין לכל אחד, בעיקר דרך האינטרנט. אבל – אליה וקוץ בה (=בדבר הטוב, המידע הזמין, יש בעיה עקרונית) - כמעט כל אחד יכול לפרסם באינטרנט ואילו מנועי החיפוש אינם מבחינים בין מקורות מידע אמינים לבין מקורות שטחיים או מגמתיים.

המיומנות של הערכת אמינות מידע מהווה מרכיב חשוב באוריינות מדעית-טכנולוגית, ומהווה כלי חשוב לניהול המידע שאנו צורכים גם בתחומים אחרים. למעשה, הערכה של אמינות מידע היא יישום של מיומנות החשיבה הביקורתית. הערכה ביקורתית של אמינות מידע מאפשרת קבלה של החלטות על סמך נתונים אמינים, בחירה מתאימה בין אפשרויות והתייחסות למשמעות המסתתרת מאחורי המילה הכתובה. כלומר, מדובר בהבנה עמוקה יותר של הטקסט. במילים אחרות, מיומנות זו מהווה כלי, שמאפשר לנו "לסנן" מידע פחות אמין כדי שנוכל לקבל החלטות על סמך מידע מדויק יותר. לכן, חשוב לאמן תלמידים ברכישת המיומנות החל מגיל צעיר ובמהלך כל לימודיהם כדי להשיג שליטה מרבית במיומנות חשובה זו.

כפי שצוין, ניתן ליישם הערכת אמינות של מקורות מידע על כל תחום תוכן, אך במסגרת זאת נתייחס לאוריינות מדעית.

האם המידע אמין?

דנה ואלון שוחחו ביניהם.

דנה הראתה לאלון כתבה על דיאטה חדשה שקראה והביעה דעתה: "אני חושבת שהדיאטה הזו היא דיאטה מצוינת. אתה מסכים איתי?". אלון לא היה כל כך בטוח. עזרו לאלון ולדנה להחליט האם המידע שקראה דנה אמין.

הבחירה הכואבת: ליהנות או לרזות

היום לא צריך לבחור. היום ניתן ליהנות מהחיים וגם להפחית את המשקל. "הקפה המרזה" של ד"ר גרין הינו קפה אמיתי בעל טעם טוב המגיע לכם. שתו אותו ותיהנו מהרגשת שובע, רעננות ומעל הכול בריאות.

מה הסוד שלנו?

קפה מרזה של מעבדות "ד"ר גרין" עשיר בסיבים תזונתיים מסיסים במים. סיבים אלה חיוניים לתפקוד תקין של מערכת העיכול ולפעולת מעיים סדירה. סיבים תזונתיים גורמים גם להרגשת שובע בשל תכונתם סופחת הנוזלים הגורמת להם להתנפח בקיבה.

הסיבים אינם משנים את טעמו הטוב של הקפה או את הארומה העשירה שלו.

קפה מרזה מכיל רכיבים נוספים המזרזים סינתזה של שומנים, מזרזים את מטבוליזם השומן, ומצמצמים את רמות השומנים ואת רמות הכולסטרול בדם.

מתוך: <http://www.dr-green.com/coffee-heb.html>

שאלות

1. האם המידע המופיע בקטע נראה לכם אמין? מדוע?
 2. כיצד ניתן לקבוע את רמת האמינות של המידע? באילו קריטריונים תשתמשו לשם קביעה זו?
 3. נסו למצוא קריטריונים להערכה של אמינות מידע.
- לפניכם פרטי מידע שונים. סמנו אלו מפרטי המידע שלמטה יגרום לכם לחשוב, כי המידע בקטע אמין ואלו מהם יגרמו לכם לחשוב שהמידע בקטע אינו אמין?
- הכתבה הופיעה בעיתון מעריב.
א. הכתבה הופיעה כפרסומת בטלוויזיה.	ט. הכתבה הופיעה בירחון של התזונאים בישראל.
ב. ד"ר גרין הינו רופא פנימי בבי"ח איכילוב.	י. בהמשך הכתבה כתובד, כי הקפה הוא פרי פיתוח המבוסס על מחקרים רבים.
ג. ד"ר גרין היא אשה.	יא. המידע מופיע באינטרנט.
ד. רופא המשפחה שלכם המליץ על הדיאטה.	יב. חלק מהמידע המופיע בכתבה נכון לפי ידע קודם שלי.
ה. דודה שלכם הורידה 5 ק"ג בעזרת הדיאטה.	יג. המידע מופיע באנציקלופדיה.
ו. ד"ר גרין הוא שם מותג ולא בן אדם.	יד. הכתבה פורסמה לפני יומיים.
ז. ד"ר גרין הוא רופא אמריקאי.	
ח. הכתבה נכתבה לפני עשרים שנה.	

כלים להערכה של אמינות מידע

ניתן להעריך אמינות מידע באמצעות בחינה של הקריטריונים הבאים: סמכות, אובייקטיביות ועדכניות.

א. בחינה של סמכות מקור:

1. **סמכות כותב קטע המידע:** יש לבדוק האם הכותב הינו בעל סמכות בתחום הנושא הנכתב. למשל: פרסום של תחזית על ידי חזאי מזג אוויר ולא על ידי משורר, חומר רפואי שנכתב על-ידי רופאים או על ידי חוקרים בחום הרפואה וכו'. כדאי לדעת גם, כי עיתונים ואתרי תוכן מעסיקים כתבים שמתמחים בתחומים מסוימים (למשל, פלילים, חוץ, כלכלה איכות סביבה וכדומה). בחלק מהמקרים יש לכתבים גם השכלה רשמית (תואר אוניברסיטאי, למשל) בתחום עבודתם, אך גם אם הם אינם כאלה, מדובר, לרוב, בבעלי מקצוע שעוסקים זמן רב בנושא ומכירים את החומר. למרות זאת, צריך לזכור, כי גם בעל המקצוע הטוב והסמכותי ביותר עלול לטעות, או להיות לא אובייקטיבי (ראו בהמשך) מסיבות שונות.

2. **סמכות המקור בו מופיע קטע המידע:** במקורות מידע רבים קיימים מנגנונים לבקרה על אמינות החומר. לכן, יש לבדוק אם המקור בו מופיע הקטע הינו כתב-עת מדעי-פופולארי, ספר לימוד, אנציקלופדיה או עיתון יומי. בספרים ובכתבי עת (ז'ורנלים) מדעיים, החומר נשלח למומחים בתחום כדי שיחוו דעתם עליו וכדי שיוודאו שאין בו שגיאות. גם בעיתונים ובאתרי התוכן באינטרנט יש עורכים שתפקידם לא רק לערוך את הכתוב (מבחינת אורך הטקסט, איכות השפה וכו') ולתת לו כותרת, אלא גם לשאת באחריות לאמינות הפרסום. למרות זאת, יש לדעת שהעורכים אינם מומחים בתחום וכי הם עובדים בלחץ זמן ולא תמיד יכולים לבדוק ביסודיות. בכל זאת – בעלי העיתונים ואתרי התוכן מודעים היטב לאחריותם לאמינות המידע שהם מפרסמים ולעובדה שהם עלולים לאבד את הקוראים אם ייחשבו ללא אמינים. הם גם עלולים להיתבע לדין אם יתברר שפרסמו מידע שגוי שפגע בגורם כלשהו.

3. **סמכות המומחים בהם נעזר הכותב:** לעיתים, הכותב אינו מומחה בתחום, אבל הוא מראיין מומחה, מצטט אותו, או מביא את דבריו כלשונם. במקרה כזה, נעריך את המידע לפי איכותו של המומחה ולא לפי זהותו של הכותב, גם אם אינו מומחה בעצמו. זאת בהנחה, כמובן, שהציטוט מדויק. יש לשים לב למקרה ההפוך, שבו שם המקור לא מופיע מסיבות שונות. אחת הסיבות הנפוצות לשמירה על אנונימיות המקור נובעת מהצורך להגן על המקור, כאשר הוא קטין, או כאשר חשיפה שלו תגרום לנזק (עובד שחושף שחיתות בארגון, עד לפשע וכו'). אולם, יש מקרים בהם הכותב עושה שימוש במושגים מעורפלים, כמו "מקורות יודעי דבר", "מקורבים ל..." וכו', ואז יתכן שבכוונתו להסתיר מהקורא את העובדה שמקורות המידע אינם אמינים, או בעייתיים. בכל מקרה, אי-פרסום השם פוגע בסמכות המקור משום שאין דרך לדעת מיהו באמת ומהם המניעים שלו.

ב. בחינת האובייקטיביות:

אובייקטיביות היא הצגת של עובדות בלי מעורבות של עניין אישי או רגשי, ולכן מידע המוצג באופן אובייקטיבי אמור להיות מאוזן ואמין. לעומת זאת, סובייקטיביות, היא הצגה של עובדות מנקודת ראות מסוימת.

פרסום לא אובייקטיבי אינו מציג בפנינו את כל התמונה ולכן עלול להטעות אותנו. מסיבה זו, חשוב להיות ערניים לסימנים של חוסר אובייקטיביות. אם חוסר האובייקטיביות ברור ומודגש, כמו במודעה או בתשדיר פרסומת, המצב הוגן וברור (אך המפרסם עדיין חייב לשמור על כללים של אמת בפרסום). אם, לעומת זאת, חוסר האובייקטיביות מוסתר ונדרש מאמץ להבחין בו, המצב חמור ויש מידה מסוימת של ניסיון להטעיית הקוראים. חשוב למשל על ההבדל בהתייחסות של הקוראים למודעת פרסומת על "הקפה של דר' גרין" לעומת כתבה במהדורת חדשות מרכזית שמדברת על פריצת דרך בדיאטה ומציגה את הקפה.

איך מזהים חוסר אובייקטיביות?

1. **מיקום הפרסום:** עלון פרסומי או כתב-עת השייך לגוף מסוים אינם אמורים להציג מידע אובייקטיבי. גם ספרים מציגים במקרים רבים נקודת מבט מסוימת ולא מגוון של דעות, אנציקלופדיות, לעומת זאת, אמורות להיות מאוזנות. העיתונות היומית ואתרי התוכן גם הם אינם אמורים להיות מוטים ברוב העניינים. יש לזכור, כי בעיתונות ובאתרי התוכן רבים מתפרסמות חדשות וכתבות שונות, אך יש גם מדורים, או ערוצים, בהם מתפרסמים מאמרי פרשנות ודעה, שנכתבים לרוב ע"י מומחים או אנשי ציבור ופוליטיקאים. לפעמים, מתפרסמים גם מכתבים מקוראים. בלוגים, כמובן, מציגים את נקודת ההשקפה של הכותבים. לכן, לא כדאי להסתמך על מידע הכלול בהם (אלא אם כן מכירים היטב את הכותבים וסומכים עליהם), אלא כדאי להצליב מידע זה עם מקורות אחרים.

2. **זיהוי האינטרסים (עניין) של הכותבים:** יש לבדוק אם המידע נועד למטרות פרסום או אם המידע כתוב מטעם מקור בעל אינטרסים. האינטרס יכול להיות מסחרי, פוליטי, כלכלי, או אחר. לדוגמה, מאמר מדעי-פופולארי על חשיבות לקיחת ויטמינים, שנכתב על ידי התזונאי המועסק על ידי חברת התרופות המשווקת את הוויטמינים. מאמרים כאלו מתפרסמים בעיתונות, אך קיימת חובה של "גילוי נאות", לפיה צריך לציין במקום בולט את העניין של הכותב בנושא. צריך גם לקחת בחשבון, כי במקרים רבים הכותבים או המומחים מציגים את המידע מנקודת הראות המקצועית או האישית שלהם, פשוט כי כך הם באמת חושבים. לדוגמה: רופאים יתמכו לרוב בתוכניות חיסון, כי במהלך לימודיהם הם נחשפו למידע שהוכיח להם שכך מונעים מחלות (רובם אינם מרוויחים מהמלצה על חיסון כזה או אחר, בהרבה מקרים זה רק מוסיף להם עבודה). לעומת זאת, טבעונים ואחרים יאמינו שיש לתת לגוף לעשות את שלו וההתערבות הרפואית מוגזמת ועלולה להזיק.

3. **ציטוט מאוזן של גורמים בעלי אינטרסים מנוגדים:** חשוב לשים לב שכל הצדדים מיוצגים בצורה הוגנת (נפח מידע מספיק, בלי הערות ציניות וכו') במאמר או בכתבה. למשל, אם מדובר בכתבה

שדנה באיכות האוויר במפרץ חיפה, חשוב לתת ייצוג לא רק לארגונים שמתלוננים עם הזיהום, אלא גם למפעלים המזהמים ובמידת הצורך גם למשרד להגנת הסביבה. חשוב לשים לב, כי לפעמים הצד המותקף בוחר שלא להגיב, אך על המקור לציין זאת בפירוש.

4. **הבחנה ברורה בין עובדות לפרשנות ודעות:** כותב אובייקטיבי יביא את העובדות הרלוונטיות בפני הקורא, כדי שיוכל להפעיל את שיקול דעתו. אם יש צורך בפרשנות (=הסבר של העובדות), על הכותב לספק פרשנות שאינה מבוססת על דעותיו, אלא על ידיעותיו המקצועיות. מצד שני, ניתן גם לפרסם מאמרי דעה, מאמרים שנכתבו כדי להציג את הדעה של הכותב. מאמרים אלו מופיעים במדורים שמוקדשים לכך. חשוב לציין כי גם על מאמרי המידע חלה חובת הגילוי הנאות, והם כמובן לפרסם אמת.

ג. בחינה של עדכניות המידע:

יש לבדוק תאריך פרסום המידע ולהעריך את העדכניות בהתחשב באופי המידע. מידע העוסק באירוע חדשתי (כגון דיווח על אסון טבע) עשוי להתחדש תוך שעות. לעומת זאת, קצב השינוי של מידע העוסק במדע, ברפואה ובפיתוחים טכנולוגיים משתנה בהתאם לתחום. בדרך כלל, פיתוחים טכנולוגיים שקשורים במחשבים מתעדכנים מהר, בעוד פיתוח טכנולוגיים מעולם התעשייה, הרכב והתעופה איטיים יותר. ברפואה, למשל, יש תחומים בהם הידע מתקדם במהירות ותחומים מסורתיים יותר בהם ההתקדמות איטית יותר. בכל מקרה, יש להפעיל שיקול דעת.

ד. שיקול דעת:

מעבר למה שנאמר למעלה, אנחנו, הקוראים, צריכים להפעיל שיקול דעת: האם העובדות מסתדרות עם מה שאנחנו יודעים? אם לא – צריך לברר מי צודק, ויש לפנות למקורות נוספים. מה קורה אם נמצא אי דיוק קטן בחלק מהמידע – האם זה פוסל את האמינות של כל הקטע? מה עושים כאשר שני מקורות שונים מוסרים מידע סותר, אבל מתקבלת הערכת האמינות דומה? מי צודק? בכל אחד מהמקרים, ובמקרים נוספים, הקוראים נדרשים להפעיל את שיקול דעתם – מצד אחד לא להאמין באופן עיוור לכל מה שכתוב, ומצד שני לא לפסול הכול מראש ולחיות בתחושה ש"אי אפשר להאמין לאף אחד בשום עניין"

ציטוט או שימוש במידע שמופיע במקור אחר

כאשר מתייחסים או מצטטים קטע מספר, מאמר או כתבה, יש לציין במפורש את מקורו. הדבר חשוב משתי סיבות: האחת – חשוב להביא דברים בשם אומרם* כדי לא לפגוע בזכויות היוצרים של הכותבים על החומר. השנייה – אם תתעורר מחלוקת על הכתוב או אם תתגלה טעות, כדאי שיהיה קל לברר מה (ומי) המקור לבעיה. ציטוט נכון תורם לאמינות של קטע (כל קטע), ומהווה גורם חיוני בהערכת איכות העבודה שלכם, התלמידים.

דוגמאות:

✓ ספר שלם:

סמכותי, ד. (2001). **בית הספר הנהדר**. תל אביב: הוצאת שלי

✓ פרק מתוך ספר:

אוביקטיבי, א' (1990). תלמידי מוט"ב. **לומדים בכיף**. ירושלים: משרד החינוך והתרבות, עמ' 5-36

✓ מאמר מתוך ספר:

עדכני, ד' (2004). השגים. בתוך: מעודכני, ש' (עורכת): **מגמות ואתגרים**. משרד החינוך. עמ' 1-12.

✓ מאמר או כתבה מתוך כתב עת:

אוביקטיבי, נ' (1989), איכויות. **כתב עת**, משרד החינוך, 22-43

* "...כל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם". מסכת אבות ו' ו'.

הערכת אמינות מידע של קטע

יש דרכים שונות ליישם את הקריטריונים להערכת אמינות, שפורטו למעלה, על מידע שאנחנו קוראים או רואים. אחת הדרכים היא לעשות מעין "כרטיס ביקור", או רשימה קבועה של שאלות שאנו יכולים לשאול את עצמנו בעת הקריאה או הצפייה. את התשובות נשווה עם הקריטריונים וכך נוכל להעריך את האמינות.

כרטיס ביקור

סמכות:

א. סמכות כותב הקטע (האם ניתן לסמוך עליו?)

1. האם הכותב מומחה בתחום הידע בו עוסק המידע?

ב. סמכות המקור בו מופיע המידע

1. מיקום הפרסום - היכן מופיע הקטע? (לדוגמה - אתר אינטרנט, ספר, עיתון, טלוויזיה)

2. באיזה מדור/ערוץ/תוכנית מופיע הקטע (אם רלוונטי)?

3. מהו סוג המידע שמכיל המקור בו מופיע הקטע? (מידע מקצועי, ידע מדעי, בידור וכדומה)

4. לאיזה קהל יעד מיועד המקור בו מופיע הקטע? (לכל אחד, לקבוצת מומחים בנושא מסוים, לכאלו

שמתעניינים בתחום מסוים- דוגמאות - חובבי טבע ואיכות סביבה, חולי סכרת, רכילות)

ג. סמכות מקורות המידע של הכותב

1. האם מצוטטים מומחים בתחום הידע בו עוסק המידע?

2. האם הציטוט ישיר או שהדברים נאמרים על-ידי הכותב?

אובייקטיביות

1. שאלות 1 ו-2 ב"סמכות המקור" רלוונטיות גם כאן (הסבירו מדוע).
2. מהי מטרת כותב קטע המידע, לדעתכם? או – מהו המסר של הכתבה?
3. האם יש לכותב אינטרס (אישי, מסחרי, פוליטי או אחר) לגבי נושא הקטע?
4. האם ניתן להבחין בקלות בין עובדות, פרשנות ודעות?
5. האם הצגת הדברים מאוזנת? האם הכותב מציג בקטע דעות מנוגדות, או מפנה למקורות נוספים בהם הקורא יכול להיחשף לדעות אלו?

עדכניות

- יש לזכור שהערכת העדכניות תלויה בנושא בו עוסק קטע המידע ויש להפעיל שיקול דעת בכל מקרה.
1. האם מופיע בקטע תאריך כתיבתו או התאריך בו הוא עודכן?
 2. כמה זמן עבר מאז הכתיבה/ההצגה (אם המידע בטלוויזיה)/העדכון (אם המידע באינטרנט) ועד היום?
 3. האם המידע עדיין רלוונטי?
 4. אם קטע המידע פורסם באינטרנט, האם יש קישורים למקורות עדכניים?

משימה 1:

קראו את השאלות שמרכיבות את כרטיס הביקור וכתבו איך כל שאלה תורמת להערכת האמינות. נסו לעשות זאת בלי לבדוק את פירוט הקריטריונים למעלה.

לדוגמה, שאלה א.1: *חשוב לדעת האם הכותב מומחה בתחום כדי ללמוד שהוא יודע ומבין את החומר עליו כתב. כותב שאינו מכיר את החומר עלול למסור בטעות מידע שגוי, או להיות מושפע בקלות על ידי אורחים המצוניינים להטעות את הקוראים (או הצופים) כדי לקדם את צנייניהם.*

מחווון להערכת אמינות מקור מידע

ניתן להעריך אמינות של מידע גם בעזרת המחווון הבא:

קריטריון	אמינות		
	במידה רבה	במידה מסוימת	במידה מועטה
סמכות הכותב והמומחים שעל דבריהם הוא מסתמך	כותב הקטע מומחה בתחום או מסתמך על דברי מומחה ומצטט את דבריו	כותב הקטע אינו ידוע או שלא ידועה מידת ההיכרות שלו עם התחום, או שהוא מתבסס על דברי מרואיינים שאינם בעלי סמכות בתחום	כותב הקטע אינו עוסק בנושא הנדון ולא ברור מהכתוב שהוא ראיין מומחים בתחום לצורך הכתיבה
	סמכות הגוף המפרסם	המקור בו מפורסם המידע אינו ידוע או שלא ידועה מידת הקשר שלו עם התחום	המקור בו מפורסם המידע אינו ידוע ואינו מוכר, או שאינו שייך לתחום
אובייקטיביות	<ul style="list-style-type: none"> ▪ למפרסם המידע אין עניין בהצגת נתונים לא מדויקים או לא נכונים ▪ הצגת הדברים מאוזנת גם כאשר הנושאים שנויים במחלוקת ▪ אין ערבוב בין עובדות ודעות 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ידוע כי לכותב או למקום הפרסום עלול להיות אינטרס בתחום אליו מתייחס המידע ▪ הצגת הדברים אינה מאוזנת: צד אחד מוצג בצורה יותר מפורטת או אוהדת, או שהפרשנויות מוטות ▪ יש ערבוב לעיתים בין עובדות ודעות. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ לכותב או למקור הפרסום אינטרס ברור בתחום ▪ המידע מוצג בצורה חד-צדדית ▪ הכותב מציג רק חלק מהעובדות או שמציג דעות ופרשנויות כאילו הן עובדות
עדכניות	מידע חדש שהתפרסם לאחרונה, אך נראה שעבר לפחות בדיקה ראשונית	בהתחשב בנושא בו עוסק הקטע, יתכן שחלו חידושים מאז הפרסום	לא ידוע תאריך הכתיבה. או - בהתחשב בנושא בו עוסק הקטע, סביר להניח שחלו חידושים בתחום מאז הפרסום

סיכום הערכת האמינות

יש לסכם את הערכת האמינות בפיסקה שמסכמת את הממצאים שנאספו מהתשובות לשאלות או מהמחווון. הפיסקה צריכה להיות פיסקת טיעון, בה הטענה היא הערכה של מידת האמינות (המידע בקטע אמין משום ש..., או: קשה לראות בקטע מקור אמין מכיוון ש... וכו'. אפשר גם – "קשה להעריך את מידת האמינות של הקטע, כי...") והנימוקים הם מידת העמידה של המידע בקריטריונים שלמעלה.

תרגול:

קו הטלפון צילצל בבית משפחת כהן.

"שלום, מדברים מקופת חולים. אנו רוצים להזמין אתכם לבוא ולהתחסן נגד שפעת".

אמא סגרה את הטלפון וסיפרה זאת לילדיה. "אבל אמא", אמר דני, "יוני סיפר לי שסבתא שלו קיבלה את החיסון בשנה שעברה ואח"כ הייתה מאוד חולה". "ואני קראתי באינטרנט שדווקא כדאי מאוד להתחסן", הוסיפה מירי, אחותו של דני. "לא כדאי להתחסן", כעס דני, "שמעת מה יוני סיפר לי!". "כן כדאי", כעסה מירי, "כתוב באינטרנט".

"אל תריבו", אמר אחיהם הגדול רמי, שלומד מוט"ב בביה"ס, "בואו נחפש באינטרנט מידע נוסף על החיסון, ונבדוק למי כדאי להאמין...".

"רעיון מצוין", אמרו כולם, ושלושת הילדים יצאו לחפש מידע בנושא. החיפוש העלה מידע רב.

קיראו את המבוא ואת הקטעים הבאים וענו על השאלות שבסופם.

מקדימים תרופה למכה: חיסונים נגד שפעת

משרד הבריאות נערך להתמודד עם השפעת שפוגעת מדי חורף בצורה קשה בחמישה אחוזים מהאוכלוסייה.

היכוננו לביאת השפעת. משרד הבריאות הודיע היום, כי במחשני התרופות של קופות החולים כבר ישנם חיסונים נגד שפעת עבור כל האוכלוסייה בישראל. "החיסון התברר כיעיל והוא מוריד תחלואה בצורה טובה", אמר המשנה למנכ"ל משרד הבריאות, ד"ר בועז לב. "ישנה ירידה של 30 עד 70 אחוזים במניעת אשפוזים ותמותה בשל החיסון. החיסון מונע מ-50 אחוזים מהחולים לפתח דלקת ריאות".

מדי חורף פוגעת השפעת בצורה קשה בחמישה אחוזים מהאוכלוסייה בישראל. על פי נתונים מהשנים הקודמות, בכל בית רביעי לוקה מישהו בשפעת. השיא צפוי בחודשים דצמבר וינואר.

כדי לאמוד את היקף התפרצות השפעת, נספרים מקרי המוות מדלקת ריאות – וזאת משום שאין חובת דיווח בישראל ובעולם על מקרי שפעת. "מדי שנה נפטרים כ-3,000 חולים עם דלקת ריאות. דלקת ריאות יכולה להיות סיבוך של מחלת השפעת ולכן אנו ממליצים על חיסון מבעוד מועד", נמסר ממשרד הבריאות. אולם, החיסון מגן על מי שנטל אותו ב-75 אחוזים מהמקרים ולא באופן מוחלט. לחיסון עלולות להיות תופעות לוואי קלות, כגון חום שחולף במהירות וכאבים במקום ההזרקה.

מעובד לפי: שמואלי ס., (20.09.2000), מקדימים תרופה למכה: חיסונים נגד שפעת, אתר YNET

חיסון לשפעת: לא ממש יעיל, אפילו מסוכן

השבוע התבשרנו, שהחיסונים לשפעת, שמיועדים לכלל הציבור, הגיעו סוף-סוף. משרד הבריאות מיהר לפרסם פנייה לציבור הרחב לבוא ולהתחסן. אלא שסקירת מחקרים חדשה מעלה, שאין טעם בחיסון, שיעילות החיסונים מוטלת בספק, ושבעצם גם בטיחותם לא נבדקה יותר מדי. ומשרד הבריאות? שם מתעקשים שהחיסונים טובים לבריאות.

בגיליון אוקטובר של ה-British Medical Journal, אחד החשובים בעיתוני הבריאות בעולם, התפרסמה סקירת מחקרים רחבה שקבעה, שהחיסונים האלה אינם יעילים כלל. את הסקירה, שעוררה הדים רבים בתקשורת העולמית, ובעיקר באירופה ובארצות הברית, ערך ד"ר תום ג'פרסון, מומחה לחיסונים מארגון enarhcoC (ארגון בינלאומי ללא מטרת רווח, ששם לעצמו מטרה לסייע לאנשים לקבל החלטות בהתבסס על סקירות רפואיות ומידע אמין, עדכני ומקיף). במסקנות העבודה הוא קובע, שבניגוד למה שנטען בקמפינים לעידוד ההתחסנות, לחיסוני השפעת יש השפעה קטנה מאוד, אם בכלל, על ההיעדרות מהעבודה, ימי האשפוז והפחתת שיעורי התמותה משפעת וסיבוכיה.

"כששוקלים את העדויות חייבים להביא בחשבון את הייחודיות והמורכבות המאפיינות את נגיפי השפעת, שמקשות מאוד על המחקר ועל בחינת היעילות של החיסונים", מסביר ד"ר ג'פרסון. "אחת הבעיות העיקריות היא שנגיפי השפעת משנים את צורתם בכל שנה, ולעתים אף בתוך חודשים ספורים, כך שהם מופיעים ב'תחפושת' שונה בפני המערכת החיסונית". לדבריו, זאת הסיבה שבגללה משנים את הרכב החיסון מדי שנה, בהתאם לתחזיות לגבי הנגיפים שיהיו פעילים בעונה הקרבה. אלא שיעילות החיסונים תלויה במידת הדיוק של תחזיות אלה ושל השינויים החלים בנגיפים. אם החיסון החדש דומה מספיק לנגיפים שהתפתחו, תהיה יעילותו גבוהה, אבל אם בזמן הכנת החיסונים מתפתחים זנים חדשים, היעילות נמוכה הרבה יותר.

ד"ר ג'פרסון, מתברר, לא היה הראשון שגילה שחיסוני השפעת אינם יעילים במידה שהממסד הרפואי רוצה שנחשוב. למעשה, ממצאי המחקר שלו דומים מאוד לאלה שהעלו סקירות אפידמיולוגיות בשנים קודמות על השפעת החיסונים האלה. רק בשנה שעברה פרסמה בכתב עת רפואי אחר, Archives of Internal Medicine, סקירה שאותה ביצע ה-NIH (המוסד הלאומי לבריאות של ארצות הברית) ושבחנה יותר מ-30 עונות שפעת. הסקירה "לא הצליחה למצוא קשר בין הכיסוי החיסוני ההולך וגדל מאז 1980, ובין הפחתה בשיעורי תמותה בכל קבוצת גיל שהיא", נטען בסקירה זו. החוקרים אף כתבו לסיכום, ש"בסופו של דבר, מחקרי תצפית מעריכים את התועלת של החיסונים יתר על המידה".

מעובד לפי: שיר-רז, י. (15.12.2006). **חיסון לשפעת: לא ממש יעיל, אפילו מסוכן**. אתר ynet

כל מה שרצית לדעת על החיסון נגד שפעת

החיסון נגד שפעת (Influenza) מורכב מנגיפים מומתים של שפעת, שמומחי ארגון הבריאות העולמי מניחים שיתקפו בעונה הנוכחית. שפעת היא מחלת חום הנגרמת על-ידי נגיף המתפרץ מדי שנה בעונת החורף. הרכב נגיפי השפעת התוקפים משתנה משנה לשנה ולכן יש צורך להתאים מדי שנה את החיסון לנגיפים שלהם מצפים.

האם החיסון מסוכן?

החיסון נחשב בטוח, אך כמובן שיש לוודא שאת ואתה אינכם נמנים עם קבוצת הסיכון של האנשים שלהם אסור לקבל את החיסון. החיסון אסור לכל מי שידועים או חשודים ברגישות יתר לביצים. לפני החיסון, הרופא או הרופאה - וגם האחיות אשר תיתן לכם את החיסון - ישאלו אתכם האם אתם רגישים לביצים.

האם יש לחיסון תופעות לוואי?

תופעות הלוואי השכיחות ביותר כוללות כאב קל, נפיחות ואודם במקום ההזרקה, החולפים בדרך כלל בתוך יממה מההזרקה. לעתים, יתכן חום ביום החיסון או לאחריו.

מה עושה החיסון?

החיסון מחסן נגד מחלת השפעת בלבד. כלומר, הוא גורם למערכת החיסונית שלך לזהות ולהילחם ביעילות בנגיפי השפעת שנגדם חוסנת ובכך הוא מונע את התחלואה בשפעת. אגב, בחיסון נגד שפעת אין כל ערובה לכך שלא תחלו במהלך החורף בנגיפים רבים ושונים אחרים, הגורמים להצטננות.

שמעתי שהחיסון נגד שפעת גורם למחלת שפעת קלה...

חיסונים אחרים המכילים נגיפים מוחלשים יכולים לגרום למעין מחלה קלה הנגרמת מהנגיף המוחלש, אבל מכיוון שהחיסון מכיל נגיף שפעת מומת - מחלת שפעת קלה אינה נכללת בתופעות הלוואי. נגיף מת אינו יכול לגרום למחלה. נקודה. אלא מה, מכיוון שבחורף שכיח מאוד להידבק בנגיפים שונים, רבים נוטים לייחס הצטננות נגיפית המתרחשת סמוך לחיסון נגד שפעת כאילו היא נגרמה על-ידי החיסון.

מתי מחסנים נגד שפעת?

בחודשי הסתיו המוקדמים, כלומר: מאוקטובר ועד סוף ינואר.

מי יכול להתחסן? למי מומלץ להתחסן?

כל אחת ואחד מגיל שישה חודשים ואילך יכולים להתחסן. עם זאת, האוכלוסייה שמומלץ מאוד שתתחסן היא זו הנמצאת בסיכון גבוה לחלות במחלה, להעבירה לאנשים שבסיכון או לפתח סיבוכים שלה. אוכלוסייה זו כוללת:

1. אנשים שגילם מעל 65.
2. עובדים במערכות הבריאות ובתי-חולים.
3. חולים במוסדות.
4. חולים במחלות כרוניות, כמו סוכרת, מחלות כבד, כליות, הסובלים מהפרעה במערכת החיסון, הסובלים מחסר דם - ועוד.

5. נשים בהריון.

6. תינוקות בגיל חצי שנה עד שנתיים (הסיבה): הם נמצאים בסיכון מוגבר לפתח סיבוכים של שפעת, ובעיקר דלקת ריאות).

מהי יעילות החיסון?

יעילותו של החיסון תלויה בגורמים רבים: התאמתו של החיסון לזני השפעת התוקפים במהלך החורף, המצב החיסוני של מקבלת או מקבל החיסון והתקופה שבה ניתן החיסון ביחס למועד החשיפה לנגיפי השפעת. באופן כללי, יעילות החיסון היא כ-80% לתקופה של פחות משנה. החיסון מפחית את הסיכון ללקות בסיבוכי שפעת, דוגמת דלקת ריאות ודלקת אוזניים.

מעובד לפי: פלורנטיין, ד. (עדכון רפואי אחרון-1.11.2008). כל מה שרצית לדעת על החיסון נגד שפעת. אתר שרותי בריאות כללית.

שאלות

1. בחנו כל אחד ממקורות המידע באמצעות כרטיס ביקור ומחווון והחליטו מהי אמינותו.
2. מה תמליצו לבני משפחת כהן לעשות בהסתמך על כל קטעי המידע? רישמו את המלצתכם כפיסקת טיעון מלאה (כלומר, פסקה הכוללת טענה ונימוקים).

מחווון לשאלות

רמת ביצוע		קריטריונים	
נמצא/ת בראשית הדרך	המשימה בוצעה בחלקה		
התייחסות לפחות מחמש מהשאלות שבכרטיס הביקור	התייחסות מפורטת ומנומקת ל- 5-8 מהשאלות בכרטיס הביקור, או התייחסות חלקית ליותר משמונה שאלות	התייחסות מנומקת ומפורטת לשמונה שאלות או יותר מתוך כרטיס הביקור	1 הערכה של אמינות המידע לפי כרטיס הביקור
התייחסות מנומקת ומפורטת לקריטריון אחד או פחות	התייחסות מנומקת ומפורטת לשניים מתוך הקריטריונים	התייחסות מנומקת ומפורטת לשלושה מתוך הקריטריונים או ליותר	הערכה של אמינות המקור לפי המחווון
בהמלצה אין נימוקים כלל או שהם אינם רלוונטיים	ההמלצה כוללת טענה ונימוקים, אך הנימוקים אינם מלאים או שאינם רלוונטיים	ההמלצה כוללת טענה ונימוקים מלאים ורלוונטיים	המלצה למשפחת כהן

לסיכום

המחווה ו"כרטיס הביקור" הם אמצעים שנועדו להנחות בדיקה שיטתית ומסודרת להערכת אמינות המידע. בחיי היום-יום, לא תשתמשו כנראה בשני אמצעים אלה בצורה מסודרת (מלבד במסגרת מטלות במוט"ב כמובן). אולם, כאשר אתם נתקלים במידע, בייחוד כזה שמשמש אתכם לקבלת החלטות, חשוב שתשתמשו בקריטריונים שלמדתם כאן כדי להעריך את אמינות המידע ומקורו. במקרים אלה, שאלו את עצמכם:

- ✓ מהי הסמכות המקצועית של הכותבים ו/או אלו שמצוטטים בקטע?
- ✓ באיזו מידה הקטע נראה אובייקטיבי?
- ✓ באיזו מידה מיקום הפרסום מעיד על אובייקטיביות?
- ✓ האם המידע נראה מעודכן ורלוונטי?
- ✓ האם יש עוד משהו שמטריד אותנו וגורם לנו לפקפק (=להטיל ספק) באמינות המידע?

רפלקציה

ענו:

1. מדוע חשוב להעריך את אמינות המידע שאנו צורכים? כתבו תשובה מנומקת והביאו דוגמאות.
2. האם כעת אתם מודעים יותר לבעייתיות לפניכם פרטי מידע שונים. סמנו אלו מפרטי המידע שלמטה יגרום לכם לחשוב, כי המידע בקטע אמין ואלו מהם יגרמו לכם לחשוב שהמידע בקטע אינו אמין? הנובעת מאמינות המידע? נמקו.
3. לפי הערכתכם, האם כעת תסתכלו בצורה אחרת, ביקורתית יותר, על כתבות ומידע מהתקשורת? נמקו.

דף מלווה לבדיקת התקדמות בהערכת אמינות מקור מידע

איך אדע אם התקדמתי? איך אזכור כיצד פעלתי בעבר?

בסיום כל משימה, הכוללת הערכה של אמינות מקור מידע, אקדיש מספר דקות למילוי השאלון הקצר הבא. חשוב שאמלא אותו ביושר ובהגינות ולא אחשוש לכתוב שיש דברים שלא עשיתי – הרי זו המטרה, לראות האם התקדמתי. ברור, שבפעמים הראשונות יהיו דברים שעדיין איני יודע לעשות...

שם הכתבה: _____

תאריך ביצוע המשימה: _____

אקיף בעיגול את האפשרות המתאימה:

- זו הפעם הראשונה / שנייה או שלישית / רביעית ויותר שהערכתי אמינות מקור מידע של כתבה.
- הסתמכתי על מקור המידע ללא בחינת אמינותו / בחנתי את אמינות מקור המידע.
- לא הכנתי כרטיס ביקור לכתבה / הכנתי כרטיס ביקור מלא לכתבה.
- לא זיהיתי את סוג קטע המידע / זיהיתי את סוג קטע המידע.
- לא זיהיתי קריטריונים להערכת אמינות מקור מידע / זיהיתי קריטריונים להערכת אמינות מקור מידע / זיהיתי קריטריונים להערכת אמינות מקור מידע והסברתי את חשיבותם.
- לא זיהיתי את המטרה והמסר בכתבה / זיהיתי את הכתבה והמסר בכתבה.
- לא השתמשתי במחונן / השתמשתי במחונן.
- לא נעזרתי במורה / נעזרתי במורה.
- לא הסקתי האם הכתבה אמינה / הסקתי האם הכתבה אמינה ונימקתי לפי הקריטריונים.
- לא הבנתי את חשיבות המיומנות / הבנתי את חשיבות המיומנות ויכולתי להסביר את החשיבות.
- * הסתמכתי על מקורות מידע לאחר שבדקתי את אמינותם (באופן עצמאי) - בהכנת כרזה/מצגת /... בנושא....
- * מצאתי מקורות מידע חדשים, הערכתי את אמינותם (באופן עצמאי) והסתמכתי עליהם - כאשר היה צורך להחליט בנושא....

בחנו את עצמכם –

האם התקדמתי בהערכת אמינות מקור מידע?

1. כשאני קורא/ת מאמר:

- חשוב לי לדעת מי חיבר אותו
- חשוב לי לדעת אם מי שחיבר אותו מומחה בנושא
- אני מתייחס/ת למה שכתוב במאמר ולא חשוב לי מי חיבר אותו

2. כשאני קורא/ת מאמר:

- חשוב לי לדעת מה סוג קטע המידע כדי להבין את מטרת הכותב ואני מציין/ת זאת לעצמי
- קשה לי לזהות את סוג קטע המידע ולכן אני מתייחס/ת רק לתוכן
- לא צריך לבדוק את סוג המידע. זה מעכב את התקדמותי

3. כשאני רוצה להתעדכן בנושא תקנות של משרד התחבורה לנהגים צעירים אני...

- שואלת נהגים ותיקים
 - בודק/ת את ההנחיות בספר התיאוריה משנת 2006
 - בודק/ת את ההנחיות האחרונות באתר משרד התחבורה
- #### 4. אני צריך/צריכה להחליט אם לקחת חיסון נגד שפעת
- אני קורא/ת מאמרים ומחליט/ה לפי הדעה שנראית לי
 - אני קורא/ת מאמרים, משווה ביניהם וקובע/ת דעה לפי מאמר עדכני שנכתב ע"י מומחה אובייקטיבי
 - אני שואלת אנשים אחרים מה דעתם

5. כשאני קורא/ת מידע באינטרנט

- אני מסתכל/ת על כתובת האתר כדי לדעת אם האתר מסחרי, ממשלתי, אקדמי
 - אני מסתכל/ת על העיצוב של האתר כדי להחליט אם להסתמך על הכתוב בו
 - אני קורא/ת אודות האתר כדי להחליט מה מטרת כותבי האתר
- #### 6. קיבלתי באימייל אזהרה שלא להשתמש במכשיר הטלפון הסלולרי
- אני מפסיק/ה את השימוש במכשיר ומיד שולח/ת אימייל לכל חברי שייזהרו
 - אני בודק/ת מה מומחיותו של כותב האימייל ומנסה למצוא מקורות מידע עדכניים נוספים לגבי השימוש במכשיר
 - אני מקבל/ת את האזהרה רק אם כותב האימייל הוא מומחה בתחום

7. כשאני מכין עבודה בבית הספר במקצוע נוסף למוט"ב-

- אני אוסף/אוספת מאמרים מהאינטרנט ומעיתונים ומארגן/ת את המידע המופיע בהם
- אני מסתמך/מסתמכת על אנציקלופדיות
- אני מסתמך/מסתמכת על מידע רק ממאמרים ומקורות מידע שבדקתי אם הם עדכניים, אובייקטיביים ונכתבו ע"י מומחים

8. קיבלתי משימה לערוך עיתון קיר בנושא

- אני אוסף/אוספת מאמרים מהאינטרנט ומעיתונים, עורך/עורכת אותם בצורה יפה, ומארגן/ת את עיתון הקיר
- אני עורך/עורכת את המאמרים שאספתי וכותב/ת אותם בלשוני
- אני עורך/עורכת רק מאמרים שבדקתי אם הם עדכניים, אובייקטיביים ונכתבו ע"י מומחים

9. כאשר אני מעריך/ה אמינות של מקור מידע -

א. אני מסתמך/מסתמכת על מחוון הכולל בתוכו קריטריונים לאמינות ואת מידת הופעתם בקטע המידע וכותב/ת מסקנה לגבי האמינות.

ב. אני מסמן/ת במחוון את הרמה המתאימה למקור המידע.

ג. אני נעזר/ת במורה להבנת המחוון

10. בחיי יום יום אשתמש במיומנות הערכת אמינות מקור מידע בהזדמנויות הבאות:

סכמו את הנקודות שקיבלתם....

מס' שאלה	נקודות להיגד א	נקודות להיגד ב	נקודות להיגד ג
1	2	1	3
2	1	2	3
3	3	2	1
4	2	1	3
5	1	3	2
6	3	1	2
7	3	2	1
8	1	2	3
9	1	2	3
10	לכל תשובה 1 נקודה, עד 4 נקודות		

אם קיבלתם 12-13 נקודות

אתם מומחים בהערכת אמינות מקור מידע! יפה!

אם קיבלתם 18 - 24 נקודות

אתם מעריכים אמינות של מקורות מידע, אך עדיין אינכם מתייחסים לכל הקריטריונים. בדקו שנית את תשובותיכם - האם אתם מתייחסים לקריטריונים: סמכות, אובייקטיביות, עדכניות. חשבו: מה עוד עליכם לשפר?

אם קיבלתם 27 - 28 נקודות

עליכם להקדיש עוד תשומת לב לנושא. התייעצו עם המורה.

סכמו לעצמכם

1. כיצד השתמשתם במקורות מידע לפני שלמדתם את מיומנות הערכת אמינות מקור מידע?
2. כיצד אתם מחליטים כיום על אלו מקורות מידע להסתמך?
3. האם השתמשתם במיומנות זו בחיי היום יום?

מדריך למורה

רציונל – הצורך בהערכת אמינות מקור מידע:

כמות המידע גדלה בקצב מסחרר. המידע זמין לכל אחד, בעיקר דרך האינטרנט, ומחליף במידה רבה את הספריות. כמעט כל אחד יכול לפרסם באינטרנט, ואילו מנועי החיפוש אינם מבחינים בין מקורות מידע אמינים ובין מקורות מידע שטחיים או פרסומיים.

המיומנות של הערכת אמינות מקור מידע מהווה מרכיב חשוב באוריינות מדעית-טכנולוגית. כדי להפעילה יש להשתמש במיומנות חשיבה ביקורתית. הערכת אמינות של מקור מידע בצורה ביקורתית מאפשרת תהליך של קבלת החלטות על סמך נתונים אמינים, בחירה מתאימה בין אפשרויות והתייחסות למשמעות המסתתרת מאחורי המילה הכתובה. במילים אחרות, מיומנות זו מהווה כלי שמאפשר לנו "לסנן" מידע פחות אמין כדי שנוכל לקבל החלטות על סמך מידע מדויק יותר.

ניתן ליישם הערכת אמינות של מקורות מידע על כל תחום תוכן, ולכן חשוב לאמן תלמידים החל מגיל צעיר ובמהלך כל לימודיהם ברכישת המיומנות כדי להגיע למצב של שליטה מרבית במיומנות חשובה זו.

הערה:

בתלקיט החדש אין צורך בבדיקת התקדמות. לכן, הערכת ההתקדמות אינה חובה. בכל זאת, ניתן להשתמש ב"בחן את עצמך" מספר שיעורים אחרי סיום ההקניה, כאשר התלמידים עובדים עם קטעים אחרים.

דף מלווה לפדיון התקדמות הערכת אמינות מקור מידע

איך אדע אם התקדמתי? איך אזכור כיצד פעלתי בעבר?
 בסיום כל משימה הכוללת הערכת אמינות מקור מידע, אקדיש מספר דקות למילוי השאלון הקצר הבא. חשוב שאמלא אותו ביושר ובהגינות ולא אחשוש לכתוב שיש דברים שלא עשיתי – הרי זו המטרה, לראות האם התקדמתי. ברור שבפעמים הראשונות יהיו דברים שעדיין איני יודע לעשות...

לגבי כל כתבה שאבדוק ארשום בטבלה את המשפט המתאים:

			שם הכתבה
			תאריך ביצוע המשימה
			זו הפעם הראשונה / שנייה או שלישית / רביעית ויותר שהערכתי אמינות מקור מידע של כתבה.
			הסתמכתי על מקור המידע ללא בחינת אמינותו / בחנתי את אמינות מקור המידע.
			לא הכנתי כרטיס ביקור לכתבה / הכנתי כרטיס ביקור חלקי לכתבה / הכנתי כרטיס ביקור מלא לכתבה.
			לא זיהיתי את סוג קטע המידע / זיהיתי את סוג קטע המידע.
			לא זיהיתי קריטריונים להערכת אמינות מקור מידע / זיהיתי קריטריונים להערכת אמינות מקור מידע / זיהיתי קריטריונים להערכת אמינות מקור מידע והסברתי את חשיבותם.
			לא זיהיתי את המטרה והמסר בכתבה / זיהיתי את הכתבה והמסר בכתבה.
			לא השתמשתי במחווין / השתמשתי במחווין.
			לא נעזרתי במורה / נעזרתי במורה.
			לא הסקתי האם הכתבה אמינה / הסקתי האם הכתבה אמינה ונימקתי לפי הקריטריונים.
			לא הבנתי את חשיבות המיומנות / הבנתי את חשיבות המיומנות ויכולתי להסביר את החשיבות.

הערות חשובות שכדאי שאזכור:
